

ARTS

Suplement a *EL GIRONÉS*

Fulla-III 24-Juliol
M CM X IX

N'ADOLF FARGNOLI I SES ARQUETES

Si aquesta nostra fulla d'art, tingué la sort d'ésser fruita i passada de mà en mà entre el jovent inquiet i dalerós de nostra urb, tal com entre altre mena de jovent hi son passades i fruites en diminutes cartolines efígies de femenina bellesa, nosaltres escriuriem aquestes ratlles amb veritable emoció, car no ignorem quines son les belles resultances de la exemplaritat, ni quina sia la eficàcia que per a el jovent te l'exposició d'un fet consumat i la indicació, clara i precisa, del exemple a seguir.

El cas de n'Adolf Fagnoli, l'avui hàbil i depurat artífex i l'ahir tot just inculte i ignorant obrer, és d'aquells que és per a tots com una mena de clarí desvetllador i focus poderosíssim de penetrants i escrutadores clarors.

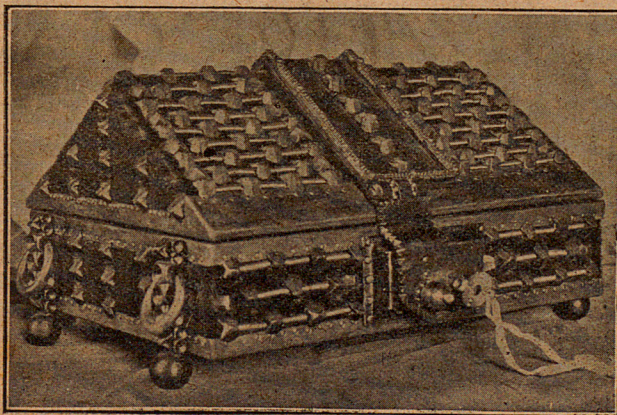
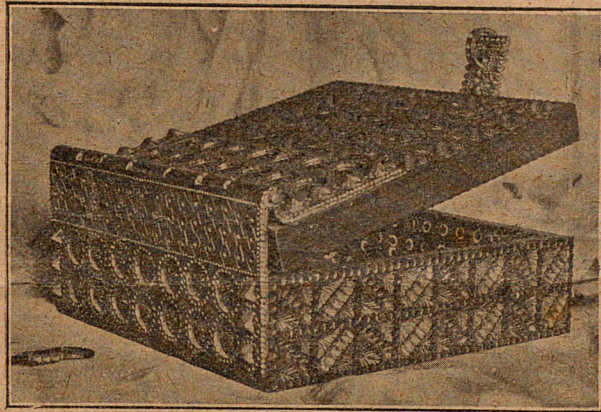
Vet-el-aquí obrer desamparat i orfe de tota tutela; vet-el-aquí, jovent espantadís i fàcilment atuiblé, el cas admirable que pregona que és lo que pots i que és lo que deus fer, malgrat la teva ciutat ingrata, per culpa dels seus mals concellers i administradors, no t'allargui la ma, i malgrat un ambient de fredor i d'indiferència envolti fatídicament el camp ont ets forçat a desenrotllar hi les

teves primeres energies i a cantar hi les beceroles dels teus primers amors i entusiasmes.

N'Adolf Fagnoli es trovà com tú. Ell com tu, sentí dins les seves entranyes les inefables harmonies de la bellesa i de les arts i com tú experimentà aquells frisaments i aquella juvençana pruija que l'obligaren a projectar sos passos vers una certa direcció i uns determinats camins per dissort abandonats encara a casa nostra, erms i plens de tenebra, sense un senyal ni una fita que li parlessin d'una orientació, sense una font ni un ocell que li propor-

cionessin un corporal o espiritual adjutori.

Ell fou com tu, trevallador en tasques feixugues i desaborides; ell com tu sentí la buidor de la incul-tura i les esgarriances de la orfandat espiritual; ell com tu hagué d'escometre i malferir els dracs de la fam i dels interessos de família.

Així es trovà ell, com tu mateix. Més ell que feu? Doncs, trevallar, armar-se amb els èscuts impenetrables de la voluntat i de la austeritat, cenyir-se el cos amb la invencible armadura de la moralitat i, ferm en la escomesa i decidit fins al sacrifici, llençar-se i vencer. I vencer, fins arribar a un grau insospitat de heroisme i d'honor, fins assolir tot lo que li feia falta, fins a regenerar se en el verdader sentit de la paraula, car es un com una nova naixensa, com una nova vinguda a aquest món lo que ell ha assolit, just per mitjà del seu trevall i de la seva voluntat.

Aixís aquell que ahir era poc més que una desferra de la Humanitat, una fulla balba i erta del gran arbre de la Societat, ha esdevingut avui una de les seves flors més garrides, un dels seus tanys més esponerosos, ric en coneixements, en sensi-

bilitat, en bon gust, en disciplines tècniques, en idealitat...

* * *

Aquest procés de perfeccionament de l'esperit, que acavem de exposar — i que ens congratulem oferint-lo, com exemple a imitar, a tots els artífexs gironins que sentin dintre seu la pruija de la perfecció — ve maravellosament acusat i palesat, en l'obra artística ja realitzada per En Fagnoli, que forma com una veritable escala graduada, cada graó de la qual es manifesta com un nou fruit més assaonat i més

polit que l'anterior. Nosaltres que coneixem totalment la seva obra i que'n sabem l'ordre cronològic amb que ha estat executada, podem més que ningú donar fe de aquest fet, altrament ben significatiu, i prometedor de les més belles esperances. Ell és el que ens permet sentir la premisa de que en Fagnoli es tot just al començament de la seva via i ell el que ens du a la seqüència de que ha d'arribar molt i molt enllà, a mida que aquest seu esperit, àvid i sucós, vagi avençant pels camins de perfecció, als que, per natura i per voluntat se sent abocat.

Més l'art d'en Fagnoli que com a iniciativa pot tenir i té sens dupte un róssec de imperfeccions i falliments—que es de suposar aniran amputant-se amb el temps—te en canvi una característica forta i significativa que no podem pas deixar de constatar, que és, la de la seva *expresivitat*. Aquesta qualitat el fa veritablement notable i fins ens atrevim a dir que en ella rau tota la seva valor i fortalesa. Els seus cofrets son veritablement tals, i diuen, ben clarament, fins al més llec i més negat dels seus contempladors, l'ús a que se'ls destina o sia que ells son per a tancar, per a reclourer una cosa amada i gentil que'l seu possessor vol guardar en les delicadíssimes regions de la intimitat. Això diuen les arquetes d'En Fagnoli i ho diuen, certament, en forma abundosa i corprenedora. El qui les veu, el qui en contempla la politesa del seu fust, la labor mirífica dels seus metalls i de la seva decoració, en copsa sense cap esforç aquella olor de intimitat, aquella expressió de joieil i de penyora amada, aquella sentor de cosa recaptada i primorosa, de sagrari recóndit i pietós que tot cofret ha de exterioritzar si's vol que palesi obertament, no més que amb les seves formes i el seu caient, l'ús a que les delicades mans femenines el tenen comunent destinat.

Aquesta força d'expressió poixanta i corprenedora, és la que, malgrat certs errors de detall i de decoració don a l'obra general d'en Fagnoli i en particular a ses arquetes, aquella sentor de maduresa i fortitut que ja hem dit constituïa una de les seves més altes valors. Més encara hi ha una altre qualitat en l'art del esquisit artífex gironí,—apart la del sentit d'armonia i bon gust que presideix totes i cada una de les seves

creacions—que'l fa molt remarcable i l'embelleix notoriament i es, la de la *sinceritat*: la de la seva honrada sinceritat. En l'obra d'En Fagnoli hi es aquesta virtut portada a l'extrem. En la projecció, en la construcció, en la decoració dels seus joiells d'art, no acudex a cap mena de fantasies pecaminoses, a res de fàcils enlluernaments, a res de enfarfecs i de buidors inconsistents; la pura realitat resplandint amb tota sa nuesa, la valor estructural acusada fins en el més petit detall, la forma simple i neta, l'enginy noble i graciós: aquestes són les armes que esgrimeix i amb elles venç sorollosament.

Per a arribar a això, no hi ha cap dupte que, és un esperit refinat i estrictament moral lo primer que's necessita, però val a dir que tampoc això es logra sens una gran dossis de seny i sens un sentiment d'austeritat al que certament no és pas contraria ni desfavorable aquesta pobertat de medis i de maneres amb que li ha sigut forços treballar com artista solitari de nostra pobre urbs.

Aquesta austeritat és una aventatge gran per a l'art d'En Fagnoli i creiem nosaltres que ha de fer-li més bé que mal, però entenem que és ben aconsellar-lo, l'advertir-li el perill que té de caure per aquest costat en una excessiva pobertat i en una impressió de monotonia que a la llarga poden produir les seves obres, impressió que ja a l'hora present ens ombreïx una mica la puríssima glòria del seu primer esforç. El remei el trovarà en l'estudi pacient i assenyat dels *sujets* que els nostres musseus li poden proporcionar, en la consulta, en l'assaig, i en la ímprova obra de creació i de destrucció que contínuament ha d'anar duguent a cap el bon artista en son obrador manual i espiritual. Vulga trabar coneixença ilimitada amb tota mena de materials i vulgui obrir els ulls àmples, ben àmples, a tots els camps dels oficis i de les belles arts; al de la pintura, al del repujat, al de la torneria, al dels brodats, aixís com ho ha fet amb el del pirogravat. No estancar-se, no limitar el cercle de les seves relacions i coneixenses, a un, a dos o a tres materials, sentir-se assedegat i inquiet, desbocar el seu esperit per les amples prades dels ideals més atrevits i més originals.—aturant-se, però, a beure en les fontanes de l'art popular i

dels estils,—fer-se una atapaida cultura, afinar-se acuradament els sentits en les obres més gentils i més polides dels nostres artistes moderns, continuar, en una paraula, perfeccionant la seva tècnica i el seu esperit.... aquests són els concells que li donem per a que, per la triomfal carrera que ha emprès puga trovar-hi ben aviat el llorer de la victòria i el titol noble i afalagador de Princep de les Arts.

R. MASÓ I VALENTÍ
Arq.^{te}

Pels nostres monuments

Es amb un viu emponjament de cor i amb una forta e intensa satisfacció que podem comunicar a nostres llegidors que, amb més facilitat de la que podiem imaginar-nos, el nostre crit d'alerta sobre la profanació i aterrament de nostres monnments, ha trovat un favorable ressó; ressó desvetllador d'iniciatives i d'energies que nosaltres, els més ferits i més apenats per la inculta acció enderrocadora, som els primers en aplaudir i festejar.

L'article que nostre bon amic en Rafel Masó publicava en aquesta fulla sobre l'enderroc del Portal de Foxà i el perill menaçador en que es trovaven les belles torres de Verges, fou el poderós revulsiu que obrà el miracle, i amb menys de trenta dies hem vist com s'es feta una feina tan bona i eficaç que sembla deixar assegurat, per are, allò que ja tenia poc menys que una sentència de mort. estesa i sagellada damunt la taula.

Diario de Gerona reproduïa als pocs dies nostre article i el Congrés de Turisme celebrat a Barcelona prenia també un poc més enllà i després d'una vibrant moció formulada per nostre amic Sr. Masó i apoiada pel Director de la Secció de Catalogació i Conservació de Monuments de l'Institut d'Estudis Catalans, un importantíssim acord, declarat de urgència, en virtut del que, el congrés oficià al Governador Civil de Girona, per a que en us de les facultats que li concedeix l'articulat de la Llei de 5 de març de 1912 oficiés a l'Alcalde de Verges, manant-li s'abstingui de tocar per res cap de les construccions migevals que s'aixequen en la plassa d'aquella vila.

En igual sentit sabem que han oficiat després al Governador Civil de nostre província la ja esmentada Secció de Catalogació i Conservació de Monuments del Institut d'Estudis Catalans i el nostre Sindicat d'Iniciativa i Atracció de Forasters, i ens consta aixís mateix que la Comissió de Monuments de la Província en Junta tinguda a 28 del mes passat i a proposta de son vicepresident senyor Almeda prengué un acord en idèntic sentit, amb la addenda de que fos incoat tot seguit expedient de catalogació als efectes de la llei del mateix nom, i per a aconseguir, en definitiva, que fossin incloses les torres amenaçades, en el catàleg dels Monuments nacionals de la Província.

Bella feina i profitosa la feta, sobretot si trova en la nostra primera autoritat civil aquella acullida que per dret i per obligació li pertoca, raó per la qual de des d'aquestes planes a ella ens dirigim, recordant-li el caràcter d'urgència que cal donar a la tramitació d'aquest afer i remarcant-li la greu responsabilitat en que incorriria si tal volta per febleses consciències o interessos polítics menyspreuables, tardessim massa a veure traduïda en fets, l'esperit i lletra de la Llei.

* * *

Del nostre benivolgut i intel·ligent arquitecte En Geroni Martorell, Director de la Secció de Catalogació de l'Institut d'Estudis Catalans, hem rebut amb una carta vibrant i efusiva com totes les seves, les següents ratlles que insertem a continuació, amb satisfacció inefable car venen a ésser un reforç impreuable que sumem gustosos a nostra actuació i una excitació més endressada als interessats, que ha de pesar com cap altre, per raó de la categoria i alta valor personal del qui tan vigorosament la deixa formulada:

Les torres de Verges

Alteroses i fortes, de pedra que els segles dauraren; obra de generacions que estimaven la pàtria, que ajudaven a fer-la gran i lliure, son les torres de les muralles de Verges. Hi ha qui vol aterrar-les.

Guaiten la seva massa imponent alçant-se en l'espai. Dónen fesomia, sentit a la vila; la fan històrica.

Qui ha estat a Verges recorda sempre la seva imatge. Mai s'ol-

viden les torres de la gran plassa, de proporcions ardides nobilíssimes, de carrers trevallats amb esforç i amor. Verges té caràcter de monuments.

Les guerres amb França foren terribles. De Pere III a Joan II, de les darreriss del segle XIII a les del XV, els francesos volgueren conquerir Catalunya. Per l'Empordà entrava la riuada de gent forastera, que sobreixia de dalt del Pirineu. I pels turons i la plana s'alçaven castells, les esglésies devingueren forteses, les viles foren voltades de groixuts nuus, de fermes torres, de fondes valls. De l'heroisme de nostres passats, les pedres d'aquestes construccions en son testimoni.

Veïns de Verges: no teniu dret a destruir les torres de les antigües muralles. Són de la pàtria, de la història, de la civilització. Són honor vostre.

JERONI MARTORELL

L'ambient en l'obra d'art.

L'obra d'art mai és una cosa isolada sino que sempre és voltada d'alguna companyia. D'aquesta companyia en direm ambient i direm també que aquesta companyia no ha de ésser oblidada. L'obra d'art ha de ésser la floració gairebé natural d'aquesta companyia. Allò de «dime con quien andas y te diré quien eres» pren aquí una exactitut admirable. Tot és fill de lo que el volta. Aixís la catedral gòtica entre boires del Nord; aixís els temples romànics—seny mesura—en terra de seny i mesura. Tot ho ha de ésser fill de lo que el volta—a menys de saver s'ho fer fill d'ell. Aixís les belleses per contrast i per fusió.

L'ambient és un temple,—l'obra d'art un altar dintre d'ell—on cal entrar-hi a peu descals i senyant-se i deixant a la porta una mica mica d'individualitat; dintre del temple l'individualitat eus serà centuplicada i ungida amb el crisme d'una companyia—ara ja no d'ambient, sino dels que hi hauran entrat devotament per altres portes.

El bé de l'individualisme clàssic és l'ésser sempre únic i el mateix, el mal de l'individualisme d'ara és l'ésser tan bàrbarament individualista que àdhuc un ma-

teix artista és diferent sempre.

Tota la gènesi de la desorientació d'ara, és aquí. Tota la raó de la incomprensió dels uns pels altres també.

Un mateix respecte de l'ambient, un mateix desig de ser-ne traductors—cada hù a la seva manera—ens portaria a una coincidència objectiva, preludi de futures comprensions i esperança la més segura de donar un caient ben seu a la nostra època redimint la d'una vegada de tant d'incolorisme.

Aquestes paraules les he pensades i dites arran del vivíssim contrast que en el meu esperit produïa el fet de visitar—i comparar—un cementiri de terra endins i un cementiri de la costa. En l'un els xiprés hi eren llaments i en l'altre cants de lliberació. En l'un l'arquitecte afanyós qui en portes la restauració podia molt bé donar-se—amb seguretat de èxit a la representació de pauira de la mort eterna; en l'altre—amb seguretat d'èxit també a la plasmació de tot un poema de la resurrecció. L'un era el temor de Déu; l'altre l'amor de Déu... i entre tots dos lliçó d'estètica.

JOAN DE VALLDURA

DE MÚSICA

El Violoncel

No sabem quina antiga costum respectada escrupulosament, disposa que a l'entorn del violoncel hi palpitin unes mans molt polides, subtils d'una pàlida blancor de vori i que hi voli una cabellera molt desordonada amb l'artístic desordre del geni en plena febre interpretadora...

Allí, en aquella cona indeterminada de les sensacions exquisides on abdica la veu humana i el plor i el sospir s'encimbellen més amunt que la veu de l'home, imposa la seva soberania el violoncel.

En la família orquestral poseix seny, noblesa i ponderació d'adolescent. Ratxes de melangia escampa sovint i sembla llavors reconcentrar-se entrançablement en el delitós entreteniment de sugar i d'evocar. Mai és mel·líflu, ni vanitos ni pueril. Crea en nostre esperit severa i airejada impressió de plenitud, com en la vida

física i moral ens donen els trenta anys. Plora amb viril plenitud, sense convulsions ni afemellaments, plora com l'home «molt home». S'apassiona, exalta i extassia, tant lluny de la turbulència de la joventud com de la insegura incontinència senil. El violoncel és lo patètit fet so; la melodia convertida per art de brúixeria en sang i esperit humans.

Vas preciós de dilecció, en ell hi han vessat el millor suc de la seva florescència els genis de Haynd, Mozart i Beethoven. Recordeu les pàgines commovedores que els grans músics han escrit, per a aquest instrument tan intensament identificat en el món de l'harmonia com el nostre cor. ¡Si fins quan l'executant el pulsa, talment sembla que els seus dits en lloc de tocar les cordes, que el transfiguren, els clava en el pit buscant el cor!

El violoncel, guia de la nostra sensibilitat, la condueix per els laberíntics camins de les emocions inefables, en nom d'ella que per transportada no sab expressar-se, dona forma a les seves frisances. Quan l'ànima del melóman, atacada d'aquell narcisisme que te de salvar-la, busca un espill per a veure el seu tremolar harmoniós, el trova en el violoncel. I, complint-se la mateixa transformació del mitu, l'ànima de l'oient se torna flor...

El violoncel té les nostres simpaties d'una manera integral i terminant. Es la veu germanívola que triomfa en les hores netes de tota niciesia i inconscient atolondrament; és la evocació més estimada, amb el seu solemne torb de dolors depurats i promeses de possibles renovaments; és el somriure, fruit de tantes tempestes passades, quan el tro rondina al lluny, suavitzat per l'encís de la distància; és el dolor, sobri, auster, enemic de la gesticulació, enamorat de la senzillesa de la creu, més eloqüent que quantes línies simbòliques pugui teixir, en art, l'Expressió.

Per això quan en la simfonia que escoltem s'obra una esquerdada, com en fruita molt madura, per a que el violoncel soni sol, d'aqueixa esquerdada en flueix tota la flaire i dolçor que el fruit en el seu tresor, no podia contenir.

A. R. A.

Per la traducció:

JORDI DE CASTELFLORIT

NOTICIARI

En aquests dies s'ha parlat molt entre els aimants de les coses antigües i fins i tot, de des de les columnes de la premsa, del èxode, a que, els nostres tresors arqueològics-religiosos havien sigut forçats per iniciatives de rectors poc escrupulosos i fins amb la complascència i col·laboració de certes personalitats geràrquiques que més aviat l'haurien hagut de coartar.

Malgrat la nova tinga un cert determinat fonament, i s'hagi ja de lamentar, com a definitiva, la pèrdua de qualque tresor, que amb suma facilitat en lloc de passar les aigües continentals, hauria pogut engrossar la seriació d'algun dels nostres Museus, malgrat això diem — que som els primers en lamentar — ens aparen tan grosses i tan inflades les noves esbombades, que rotundament els hi neguem el crèdit.

Avui que la nostra alta clerecia comença a adonar se de la forta estima que tenen universalment totes les relíquies del passat, avui que nostres bisbes, amb gran seny s'han compromés davant les conclusions d'un primer Congrés litúrgic, avui que un Capítol Catedral com el de Lleida, en lloc de vendre tapiços, com malhauradament haguera fet en altre temps, cura de la seva restauració i crida als millors tècnics de Catalunya per a que l'assessorin i el guin, no volem creure que un Capítol com el nostre, igualment assenyat i igualment il·lustre, pensi en fantàstiques vendes de chors ni de teixits, que apart de no proporcionar-li cap aventatge, el col·locarien al nivell de la més ignorant de les vidues ploraneres que per a la erecció d'una tomba pel marit, plena de sentimentalismes cursis i antilitúrgics, dilapida la herència espiritual d'aquest, recullida per ell amb tanta d'amor i amb tant d'ímprobos treballs.

Seriosament creiem que tot són falòrnies i que no sortirà ni un bri, no diem ja de nostre Catedral sinó de nostres més apartades parròquies.

El nostre dilecte amic En Jaume Busquets ha presentat al públic gironí els seus primers passos d'artista, mitjansant una nodrida Exposició de dibuixos i pintures que ha instalat en la Acadèmia

de la Immaculada del Carrer del Carme.

En nostre propera edició ens ocuparem de l'obra de nostre volgut amic, al qui ens atrevim però a suplicar, vulla ben aviat mostrar éls seus saborosos fruits, no ja en íntim cercle com ha fet al present, sinó a la plena llum de la ciutat, al mig de la ciutat, que és *tota la ciutat* la que necessita peixers de la civil tasca dels seus ciutadans.

I sense que volguem ofendre a ningú, bo serà que, prenent peu d'aquest cas, deixem estampada aquí la següent afirmació no pas certament nostre que és al ensem que una veritat, una ensenyança que brindem als que s'empenyen en obrar massa obstinadament no més que per casa i pels del seu goret:

«Ço que més allunya de la ciutadania als habitants de una urbs i més els acosta a la categoria de rústegs, és l'exercici dels actes col·lectius dins petites fronteres aixecades en el sí de la pròpia urbs».

Tal com oportunament anunciarem els nostres amics D. Jaume Sagrera i Pijoan i D. Rafel Masó i Valentí assistiren en nom del Sindicat d'Iniciativa de Girona al I Congrés de Turisme que tingué lloc a principis del passat mes de juny a la capital barcelonina.

Amb joia hem de fer constar que ambdós representaren dignament a la nostra capital i que intervingueren d'una manera molt activa i eficaç en les tasques del Congrés. Al nostre bon amic senyor Masó li escaigué presidir les tasques de la II secció en la que D. Jaume Sagrera hi aportà una brillant i personal col·laboració.

En la secció III el propi senyor Masó hi intervingué en forma ardida i eficaç, logrant fos aprovada per unanimitat una moció sobre la conservació de les torres de Verges a la que aludim en altre indret d'aquesta fulla, i combatent aixís mateix amb èxit, altre moció per la que s'intentava la adhesió del Congrés de Turisme al desgraciat Via-crucis monumental que massa barroerament s'intenta construir en la placèvola i meravellosa vall de Núria.

Nostre enhorabona a tots dos.